

2 MART
1946
CUMARTESİ
Sayı: 7
15 Kuruş

Bu Sayıda:

H. TANRIKUT
Sosyal Bünyemiz
NASRİ NİHAT
Hürriyet ve Ekmek
SABRİ SORAN
Mıgır: Hikâye
ESAT ADİL
Suçlar Üzerinde İncelemeler
FEHMİ YAZICI
Yaşama Felsefesi
VE
Kültür Haberleri
Büyük Demokratlar
Kültür Dünyası
Rakkamlar Gerçekler
Küçük Ansiklopedi
Lûgatçei Âdil

Muhtariyet, üniversiteyi hür kılar mı?

Hür Üniversite'liğin şartları

■ ■ ■

Bir ortaçağ meselesini yirminci asırda münakaşa mevzuu yapmak Türk üniversiteleri için bir bedbahtlık, ilim hürriyetine karşı da bir saygısızlıktır.

Yazan: ESAT ADİL

ALLAH hürriyeti, insan da esareti yarattı derler. Tarih boyunca sıralanan ve kümeleşen milyonlar a hadise bu sözün gerçekliğine birer delildir. Fakat insanoğlunun esaret yaratmaktaki inadını ve istidadını körlete körlete gelişen ve nihayet hürriyet meşalesinin ışığını dünyamızın dört bucağına yayan diğer bir kuvvet vardır ki o da: *İlim* dir.

İlim, hürriyetin anası; hürriyet, ilmin vicdanı ve haysiyeti; üniversite ise her ikisinin bir nevi kanunî ikametgâhıdır. Ferdler nasıl kendi yuvalarında masuniyeti haiz iseler, *ilim ve hürriyet te üniversitelerde daha mukaddes bir masuniyete sahiptirler*. Ona dokunulamaz, dokundurulamaz.

Bundan 846 yıl önce kurulmuş olan *Bologne* ve 796 yıl önce kurulmuş olan *Paris* üniversiteleri bu ilim hürriyetinin ilk beşikleri idi.

Bugünkü muhtariyet ve hürriyet ananesi ise tarihî menşeleri ortaçağa dayanan ilk Alman üniversitelerinin *dokunulmaz prensiplerindendi*.

Şu halde, son g ü n l e r i n *"üniversitelerimize muhtariyet verilip verilmemesi" mevzuu üzerinde tartışmak, bir orta çağ meselesini yirminci asırda münakaşa mevzuu yapmak demektir ki bu, Türk üniversiteleri için bir bedbahtlık, ilim hürriyetine karşı da bir saygısızlıktır*. Bizce asıl mesele, hukukça muhtariyetin ilimce hürriyetten ayrı ve her ikisininde bir üniversite için lüzumlu oluşundadır.

Hukukça muhtariyet, üniversiteyi politik bir müessese olan icra kuvvetinin vesayetinden ve müdahalesinden kurtarır. Nasıl ki adaleti politik tesirlerden korumak için kaza kuvvetinin bağımsızlığını prensip olarak kabul etmiş isek, üniversite profesörlerine ve talebesine de kendi idarî bünyeleri içinde hür bir fonksiyon tanımaya mecburuz. Bu, üniversitelerin yalnız medenî bir ananesi değil, tedrisat seyrinin mantikî bir neticesidirde.

Vesayet hakkı baba üzerinde çocuk reşit oluncaya kadar devam eder. Millî Eğitim Bakanlığının tedrisat üzerindeki idarî ve ilmî vesayet hakkı da ancak lise tahsilinin sonuna kadar devam edebilir. *Öğretmen, talebe ve tedrisat bu devreden sonra artık reşit çağına ermiş sayılmalıdır.*

İlim zihniyetine tefekkür ve vicdan hürriyetlerine sahip bir profesörün bir kulağını ve bir gözünü icra kuvvetinin direktiflerine tahsis etmesi şahsan onu küçültmekle kalmaz, kendisinden beklenen hizmetlerde, vazifelerde bir çok eksikliklere yol açar.

Bizce, üniversitenin bürokratik bünyesi serbestçe işlemeli, kadrosunun keyfiyet bakımından gelişmesi sağlanmalıdır. *Bu da, onun h u k u k î muhtariyete sahip olmasile mümkündür.*

Şimdi ikinci meseleye, üniversitelerin ilmen ve fikren hür olması zaruretine geçiyorum.

Bir üniversitenin *hukukça muhtar oluşu ilimce, hür olduğunu* ispat etmez. Halbuki asıl değer, üniversitenin bu bakımdan hür oluşundadır. Bu, bir seviye, bir anlayış ve bir zihniyet meselesi değil, üniversitelik vasfının zarurî bir neticesidir. Herkes bilir ki, *ilmin gayesi* insan refah ve saadetinin, ferdî ve içtimaî hürriyetlerin artışını ve gelişmesini teminden ibarettir. İlim, yalnız ilim olmak ve öyle kalmak davasında olsaydı, meselâ arz cazibesi kanunu ile bir tabiat kuvvetinin kölesi bulunduğumuzu bize anlatmış olmakla iktifa ederdi. Halbuki ilim, bizi böyle bir tabiat kuvvetinin esaretinden de kurtarıyor, insanlara gökyüzü boşluklarında serbest dolaşma imkânını veriyor.

İlim bir taraftan kendi iskolastik ve kölelik zincirlerini kırmak ve hür olmak lüzumunu duymuş, bir taraftan da insanlığın hürriyet ve saadetinin yaratıcısı rolünü oynamıştır. *Onu, ne kendi esas mevzuu olan hürriyetten, ne de gayesi olan hürriyetten ayıramayız.*

Şu halde hür olan ilimlerin öğrenildiği üniversitelerki ilmî zihniyetin de hür ve serbest olması kadar tabiî, zarurî hiç bir şey olamaz. Her üniversite bir serbest düşünüş ve arayış laboratuvarıdır. Orada yalnız doğruya ve gerçeğe ulaşmanın metodları hüküm sürer. İnsan tefekkürünün ve tec-

(Devamı 6 ıncı sahifede)

Haftanın Kültür Hareketleri

KONSERVATUVAR TEMSİLLERİ

* Devlet konservatuvarı tatbikat sahnesi san'atkârları İstanbuldaki temsillerine başarı ile devam etmektedirler. Bu arada "Otelci kadın„ ve "Yanlışlıklar komedisi„ çok beğ nilmişt r.

Bu temsiller üzerindeki düşüncelerimizi gelecek sayılarımızda neşredeceğiz.

C. H. P. Şiir Müsabakası

* C. H P partisinin şiir müsabakası neticesi belli olmuştur. Bu müsabaka ile güdülmüş olan yol ve alınmış olan netice birçokları gibi bizi de tatmin etmemiştir. Çünkü birinciliği alan günün en güzel Türk şiiri değil parti heyetinin temayüllerine en uygun olan şiirdir. Bu heyette karar ve temayüllerinden hiç şüphesiz kendini seçmiş olanlara karşı mes'uldür ve bizce mesele bundan ibarettir.

ATİLA İLHAN:

C. H. P. şiir müsabakasında ikinci mükâfatı, AĞIT adlı uzun şiirini "GÜN„ ün ikinci sayısında okumuş olduğunuz arkadaşımız Atilâ İlhan'ın kazandığını sevinçle öğrendik. Biz de arkadaşımızı tebrik ederiz.

Sanat gecesi

* Güzel San,atlar Akademisi 64 üncü kuruluş yılı dolayısiyle 3 Martta, Tokathyan salonlarında bir san'at gecesi tertip edecektir. Bu san'at gecesinin ne için ve kim'er için hazırlanmış olduğu o gün anlaşılacaktır.

Her ne olursa olsun akademiye başarı dileriz.

Ses ve Saz Sanatkârları

* Ses ve saz san'atkârları cemiyeti bu hafta kongresini yapmıştır. Kongrenin aldığı kararlar arasında en mühimi bir cemiyet binası temininden ibaret kaldığı anlaşılıyor. Bu halk san'atkârları içinde kazançları fevkalâde yüksek olanları her halde maddî ihtiyaçlarını temininde ön ayak olacaklardır.

BİR KONSER.

Konservatuvar orkestrası 28 Şubatta Cemal Reşid Rey idaresinde bir konser verdi. Bu sanatkâr Mitat Fenmen de violist olarak iştirâk etti. Konser muvaffakiyetli oldu. Sanatkârlarımıza tebrik ederiz.

HALK EVLERİ:

C. H partisinin bir müessesesi olmakla beraber bütün milletin faydalandığı halkevleri yeni yıl dönümünü kutladı. Kültür hayatımızın ne de olsa bir hareket ve kaynaşma merkezi olan halkevlerinin daha geniş başarılar elde etmesini ve asıl halk kitlelerinin kültürce kalkınması işini daha iyi sağlamasını arzulamaktayız.

ÖMER BEDRETTİN

"Deniz sarhoşları„ adlı ilk eserile şairler sınıfında yer almış olan Ömer Bedrettin Uşaklı genç yaşında öldü, gitti.

O, iyi bir halk çocuğu idi. İçli ve lirik şiirler yazdı. Hiç bir sosyal ideolojisi olmamakla beraber, İzmir ve Aydın illerinin millî an'anelerini ve halk sevgisini şiirlerinde vermeğe çalışırdı. Onu bir insan olarak sevmiştik. Yine bu sebeple ebedi kayıbından derin bir keder duyduk.

HARMAN YANGINI Bu, genç ve değerli hikâyecilerimizden Halil Aytekin'in on bir hikâyelik kitabının adıdır.

Sanatkâr, kitabının başında bize şunları söylüyor: "Ben bu kitabı, bu öldürücü ve kahredici hayat içerisinde ömrünü gurbet yollarında, karasabanın arkasında, tarlada, ormanda toprağın altını ve üstünü deşerek bir lokma ekmek için tüketenlerin sefaletlerini ve ıstıraplarını duyurmak için yazıyorum... Onlar hikâyenin kahramanları, benim de kardeşlerim ve dostlarımdır.„

Büyük Demokratlar

ABRAHAM LİNCOLN
(1809 — 1865)

AMERİKA tarihinin en kudretli şahsiyetlerinden ve insan yığınlarının en sevgili dostlarından ve hamilerinden biri olan Abraham Lincoln şöyle diyordu: «Kölelik insanın egoizmasına dayanır; köleliğe karşı düşmanlık ise onun adalet aşkından doğar.»

O, kölelik ve efendilik gibi iktisadî ve içtimaî tezatların hakim olduğu bir cemiyeti hazmedemiyor, bu aşırı adaletsizliğe, bir avuç süflînin bu iğrenç egoizmasına isyan ediyordu. İşte onun şu heyecan dolu sözleri insanlık haklarının koparılışı tarihinde bir meş'ale gibi parlamaktadır:

«Emniyetimizi Allahın kalplerimize koyduğu hürriyet aşkında buluyoruz. Müdafaamızı ecdadımızdan kalan mânevî mirasımızda, bütün memleketlerde, her tarafta, bütün insanların varisi oldukları hürriyet fikrinde görüyoruz.

Bu ideali yıkarsanız, istibdadın tohumunu kendi elinizle kendi kapınıza ekmiş olacaksınız.

Esaret zincirlerinin manzarasına kendinizi alıştırırsanız, bu zincirleri bizzat vücudunüzde taşımağa kendinizi hazırlamış olacaksınız .... Bu, iki prensip arasındaki ezelî mücadeledir. Biri insaniyetin müşterek hukuku ve diğeri "eziyet çekiniz, ekmeğinizi kazanınız, ve ben onu yiyeceğim„ diyen, kıralların ilâhi hukukudur.

Hangi şekil altında görünürse görünsün, bu, daima aynı zalim prensiptir.

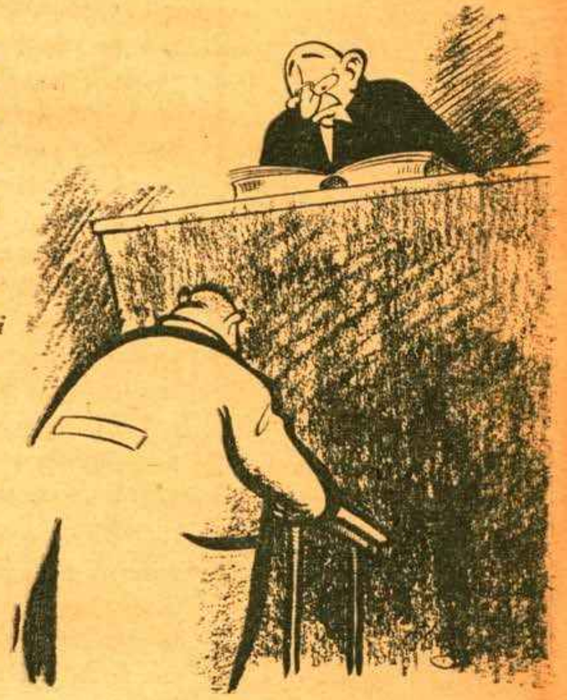
Lincoln bütün hayatını fakırlerin, sefillerin haklarını kurtarmağa, onları soyan hırsları söndürmeğe hasretmişti.

Licoln: Ben irademi halka zorla kabul ettirmeğe çalışmıyorum. Fakat halkı anlamağa ve onu takip etmeğe gayret ediyorum, diyordu. Bir gün kendisine siyasi istikametinin ne olduğunu soran Joinville prensine şöyle cevap verdi:

Benim siyasetim yoktur. Ben hayatımı, fırtınanın hücumlarına karşı çadırı korumakla ve söküldükçe kazıkları tekrar çakmakla geçiriyorum.

Kirli menfaatların elinde ustaca tahrif edilen ve bu günün en ihtilâflı münakaşasını teşkil eden Demokrasiyi büyük Demokrat'ın ağzından dinleyelim: Demokrasi, halk tarafından, halk için kurulan, halk hükümetinin idaresidir.

G. F.

Sabıkalı — 365
Hâkim — Sabıka numaranı mı söylüyorsun?
— Hayır, sabıka adedini!

Amerikan Sendikalizmi

Yazan :
HERBET HARRİS ve VİCTOR RİESEL

Çeviren :
HASAN TANRIKUT

39,000,000 ziraat işçisi hariç bugün Birleşik Amerikada sendika mensubu 14,000.000 işçi vardır. Bu, Amerikada harp devresinin sonunda sendikaların bariz bir faktör olduklarını ifade ettikten başka teşkilâtlı işçinin harp sonrası hâdiselerinde hayatî bir rol oynayabileceğine de alâmetttir.

Bu gün Amerikalı işçi harp sonrası dünyasında işçi standartlarini daima takviye eder görünmekte 1934 tenberi de uluslararası işci teşkilâtına faal olarak iştirak etmektedir. Amerikan işci birlikleri delegeleri 1944 Mayısında A. B. D. inde diğer 40 milletin delegelerile buluşdular. Kabul edilen deklerasyonda evrensel iş programlarının ilerletilmesi hayat standardının yükseltilmesi, sosya emniyet ölçülerinin genişletilmesi fiili kollektif iş birliğinin sağlamlaştırılması kabul edildi.

Amerikan sendikalarının gürültülü bir tarihi vardır. Kunduracılar, araba yapıcıları, şapkacılar, marangozlar, eskiciler, matbaacılar 1786 da düşgün, hasta arkadaşlarına yardım; cenaze masarifini temin etmek, hususî hayır işleri yapmak için birlikler teşkil ettiler. Fakat bu cins birlikcilik yalnız bir patron - Usta ve bir kaç tecrübeli yardımcısı tarafından idare edilen küçük dükkânların toplandığı sahalara faydalıydı.

19 uncu yüzyılın başlarında küçük tezgâhların (dükkânların) yerini büyük fabrikalar alınca binlerce insan kullanılmağa başlandı. Avrupada da günden güne artan fabrikalarda ferdî ihtiyacın yerine büyük bir kalabalığın kollektif ihtiyaçları kaim oldu. Bütün fabrikalarda şartlar çok fena idi; ışık zayıf ücret az, çalışma saatleri uzun makinalar tehlikeli ve hastalık daimî bir tehdit idi.

Amerikada 1800 ile 1875 arasında birçok birlikler teşekkül etmiş olmakla beraber bunların hepsi ayrı, müstakil idiler. Henüz "Amerikan işfederasyonu„ adını alacak olan milli teşekkül kurulmamıştı. Bu milli birlik sigara işcileri, marangozlar, matbaacılar, duvarcılar ve diğer organize işciler tarafından kurulduğu vakit takriben 45.000 azası vardı.

Bu gün 14,000,000 birlik azasının 6,500,000 Amerika iş federasyonuna (AFl) 6,000,000 nu Endüstri Teşkilâtı Kongresine (GIO), 1,500,000 u müstakil demiryolubirliklerine mensuptur.

63 yaşında olan Amerikan iş federasyonunun umumiyetle bir sanatlar (meslekler) federasyonu olduğu söylenebilir. Bu, her birliğin muhtelif yerlerde çalışan fakat aynı işi yapan zümrelere istinad ettiğini anlatır.

Mesleklere dayanan Amerikan iş federasyonuna karşı endüstri işçilerinin 1935 de kurdukları (Endüstri Organizasyonu Kongresi) vardır. Bu teşekkül, mensuplarının aynı iş veya meslekten olmasını aramaz. CIO Gurubu toptan istihsal metodlarının an'anevî meslekçi AFL (Amerikan iş federasyonu) dan daha geniş esaslara dayanan bir teşkilâtı lüzumlu kıldığına inanır.

Üçüncü bir gurup müstakil demir yolu işçilerin kadeslik b i r l i ğ i d i r. bu birlik Amerika birleşik devletleri demir yol endüstrisindeki 388,202 milden fazla çelik ray üzerinde seyreden yolcu, yük ve posta trenlerini muhafazaya memur işçileri içine alır.

Bütün teşekküller, mensuplarına her türlü kültürel ve sosyal yardım yapmaktadır. Geçen 4 yıl içinde A F L hasta, kazaya uğramış, yaşlanmış azalarına (tahsil ve ölüm sırasında yardım işleri de dahil olmak üzere) 450 milyon dolarlık yardımda bulunmuştur.

Gerek AFL ve gerekse CIO nın, azalarına kudretli birer birlikçi ve vatandaş olarak teçhiz edilmelerini teklif eden eğit programları vardır.. Her aza haftalık kazancının pek ufak bir kısmını, yüzde birini birliğe bırakır. Birlik memurları usulen azalar arasında gizli reyle seçilirler.

Bir işçi lideri: "Organize işçi, bütün işçilerin haklarını hakiki olarak temsil; böylece ister teşkilâtlı, ister teşkilâtsız olsun bütün kazanılmış haklara hizmet eder„ diyor. Birliklerin işçilere nasıl hizmet ettiğine işte güzel bir misâl: 1881 de Amerikan iş federasyonu kurulduğu zaman iş haftası 63 saatti. On yıl sonra Birliklerin tesirleri göründü, bu rakkam 54 e indi. Birleşik Amerika son harbe girmeden önce mesai haftası 39 saatti. Harp sırasında olağanüstü durum dolayısile haftalık çalışma müddeti 48 saate çıkarıldı.

Amerikan işçisinin bir buçuk asır zarfında tedrici fakat devamlı bir oluşla elde ettiği başlıca haklar şunlardır:

1 - İş kanunu: Bu kanun işçiye hiç bir otoritenin müdahalesi olmadan bizzat teşkilâtlanması; kendisine verilen işin mahiyeti, tanzimi ve müddeti hakkında söz sahibi olması haklarını tanıdı.

2 - Bir işçi işini kaybettiği zaman 16 hafta müddetle "Birleşik devletler sosyal teminat yasası„ nın himayesine girer, kendisine ve ailesinin geçimine yetecek kadar para alır. Böylece yeni bir işe yerleşinceye kadar buhranlı bir devreye düşmekten kurtulur.

3 - Bir işçi 65 yaşına kadar çalıştıktan sonra aynı kanunun himayesi altında ölünceye kadar her türlü ihtiyacını temin eder.

4 - İş başında sakatlandığı takdirde yalnız hastahane ve doktor parasını değil fakat daimî olarak muayyen bir meblâğı alır.

5 - Başka bir kanun azamî çalışma saatlerini tayin etmiştir.

6 - Amerikan işçisinin harpte ve sulhte grev ve protesto hakkı vardır. Bununla beraber Japonyaya harp ilân edildikten 24 saat sonra bütün sendika işçileri harp müddetince grev yapmamayı bizzat kararlaştırdılar.

Burada muhtelif k a t a g o r i d e n bir çok Amerikan işçilerinin, meselâ Ba-

(Devamı 7 inci sahifede)

Kültür Dünyası :

Sinamayı icat ve ondan istifade edenler.

Geçenlerde sinemanın 50'inci yılı kutlandı. Jübilesi yapılan Louis Lumiere'i herkes tanır, ancak sinemayı icat eden o değildir.

Marey isminde bir âlim 1890 da ilk sinema makinesini keşfetti, ancak işin tüccarlık kısmına gitmedi.

1893 de Demeny çok daha kullanışlı bir makına meydana getirdiyse de önceden yaptığı daha iptidai bir modeli sattığından işletme izini alamadı ve bir lokma ekmeğine icadını Gaumont müessesesine sattı. Demeny'nin makinesi 1910'a kadar kullanılmıştır.

Reynaud ise ta 1889 ilk «dessin anime» leri oynatmıştı, filimleri delmek usulünü bulan da odur. Edison ile Lumiere çekinmeden bu usulü taklit ettiler.

Böyle olmakla beraber ancak Louis Lumiere'in jübilesi yapılıyor, sade o alkışlanıyor, çünkü iş bakımından muvaffak olmuş ve üç milyon altın frank kazanmıştır,

Amerikada ise Edison fırsatı kaçırmadı, iş inhisarcılığa dökülü (1909) ve rakipler, sinemaları yakmak, bröveleri çalmak gibi usullerle imha edildi. Bu gangsterlik 1911 de mahkemece meydana çıkartıldıysa da, yine başka tröstler sinemaya hakim bulunmaktadır.

1939 Amerikan istatistiklerine göre dünyada günde 32.000.000 kişi sinemaya gider ve sinemacılığın umum sermayesi 40 milyar Türk lirası ayarındadır, görüldüğü gibi muazzam bir propoganda ve terbiye vastası olan sinemacılık şimdiki halde ancak bir tüccarlık işidir ve muazzam bir endüstri haline girmiştir. R. N. İ

MIGIR

Yazan:

SABRİ SORAN

Mıgırın midyelerini özlemiştim. Saat üçe doğru kapıyı vurarak müdürün odasına girmiş ve;

— Afedersiniz, demiştim, bugün Ankaradan dayım gelecek; Haydarpaşada karşılamam lâzım. Müsaade ederseniz.. Müdür,

— Peki, diyerek izin vermişti.

Böyle müdürlere can kurban !.

Ve ben soluğu Mıgır'da almıştım.

— Mıgır, bugün Ankaradan dayım gelecek !..

Soğuk sert bir rüzgâr esiyordu.

— Mıgır, bana şarap getir!.

— Mıgır, bana şarap getir!.

— Mıgır, sana bir hikâyemden bir parça okuyaçağım. Gel, otur şöyle karşımda da dinle;

«Bir hastabakıcımız vardı: Azize.. Bütün hastalara kalbini bir kardeş, bir abla sevgisiyle açmıştı. Bir hastanın biraz ateşi çıktı mı geceleri uyku girmezdi gözlerine.. kaç geceler benim başucumda sabahlara kadar bekledi. Sonra onu (hastaları baştan çıkarıyor) diye hastahaneden kovdular. Bir kaç hasta hissiyatını yenemiyerek ona aşık olmuştu. Ben de ateşler içinde kıvranırken, mütemadiyen,

— Azize, diye sayıklamışım.

Azizenin elini alnımda, varlığını başucumda hissetmek bana öyle tatlı bir serinlik veriyordu ki .. Ona aşık mıydım ?. Bilmiyorum. Aşık olmuş olsam bile bunda Azizenin ne günahı vardı ?. Hiç!.. Fakat günahsız Azizeyi kovdular. Sebep bizdik, hissiyatını yenemeyen bir kaç hasta!. Ben bir şey yapamadım, yapamazdım. Henüz hava almaya başlamıştım. Havanın tazyiki ile ciğerlerim sıkışıyor, boğulacak gibi oluyordum. Ateşim de birdenbire kırka, kırkbire çıkmıştı. Azizeyi kovdular. Azize gitti!.»

Azize gitti. Azizeyi kovdular Mıgır. Azizeyi bir daha hiç görmedim. Ah, her hastanın bir Azizesi olsa!.. O zaman bu hastahanelere hiç lüzum kalmazdı.

Azizeyi kovdular Mıgır.

Bana şarap getir!.

Soğuk sert bir rüzgâr esiyordu. Deniz hırçın, öfkeli, habire rıhtımı dövüyordu. Ve rıhtım taş gibiydi!..

Mıgır bana şarap getirirken bir tren düdüğü uzun uzun öttü;

— Ankara treni..

— Bana ne?.

— Dayın gelmiyecek miydi?.

— Ne dayısı?.

— Sen söyledin ya..

— Ha, sahi.. İlâhi Mıgır, bizde dayı ne gezer? Hem olsa bile bizim dayılarımız sonaradan gelmez.

Mıgır, küçük iskemlesine oturmuş, her zamanki sakin halile midye ayıklıyordu.

— Mıgır.bir kızın olsa ismini Azize koyar mısın?.

— Koyarım.

Mıgır Ermenidir amma Mıgırın midyelerini bir yiyen bir daha yemek ister.

— Mıgır, bana midye getir!.

— Mıgır, bana şarap getir!.

— Demek bir kızın olursa ismini Azize koyarsın ha?.

— Koyarım.

— Azize ha Ermeni olmuş, ha Türk bence hepsi birdi.

— Allahaısmarladık Mıgır

— Güle güle!.

Mıgırdan ayrılırken hemşirenin elini alnımda, varlığını baş ucunda duyar gibi oldum.

Ankara treni gelmişti. Bir müddet Ankara treninden çıkanları seyrettim.

Ankaradan dayım gelmiyecekti, gelmiyeceğini biliyordum. Böyle olduğu halde

— Hazer Karadenizin doğusunda iç denizdir, dedi.

— Sonra Mıgır?.

— Hazer ölü bir göle benzer.

— Sonra?.

— Hazerde dost gezer, düşman gezer.

— Sonra Mıgır?..

— Hazerde şahlanan atlar vardır.

Mıgır, küçük iskemlesine oturmuş, her zamanki sakin halile midye ayıklayan Mıgır değildi.

Mıgırın midyelerini özlemiştim.

— Mıgır, bana midye getir!.

— Mıgır, bana şarap getir!..

Mıgır Ermenidir amma Mıgırın midyelerini bir yiyen bir daha yemek ister. Bunun Ermenilik ve Türklükle hiçbir alakası yoktur. "Var„ diyenler bulunur belki; fakat biz onların kötü düşünceleri yüzünden nefsimizi neden Mıgırın midyelerinden mahrum bırakalım ?..

Mıgırın midyeleri büyük büyüktür, yağlı yağlıdırdır. Yedikçe yiyeceği gelir insanın..

— Mıgır, sen Hazerde yüzdün mü hiç ?.

Mıgır coğrafa okumamıştır. Mıgır Hazerin Karadenizin doğusunda bir iç deniz olduğunu bilmez. İnen ve çıkan kayığın mevcudiyetinden de bihaberdir.

— Sen hiç Hazerde yüzdün mü Mıgır ?.

Mıgır benim bu sualimi duymuyor. Ben bu suali Mıgıra dudaklarımı oynatmadan sordum.

Mıgır Hazerde yüzmemiştir. Ama Mıgırın midyelerini bir yiyen bir daha yemek ister..

— Mıgır, bana midye getir!..

Mıgır, beyaz, tertemiz porselen bir tabak içinde büyük büyük, yağlı yağlı, midyeler getirdi.

Mıgır bana şarap getir!.

Mıgır bana şarap getirdi.

Soğuk, sert bir bir rüzgâr esiyordu. Deniz hırçın, öfkeli, habire rıhtımı dövüyordu. Ve rıhtım taş gibiydi!..

— Mıgır, Hazer, Karadenizin doğusunda bir iç denizdir.

Mıgıra coğrafya okutuyorum:

— Mıgır, Hazer ölü bir göle benzer. Hazerde dost gezer, düşman gezer. Hazerde şahlanan atlar vardır. Mıgır anlat bakalım bana Hazeri?..

— Hazer Karadenizin doğusunda bir iç denizdir. Hazer ölü bir göle benzer. Hazerde dost gezer, düşman gezer. Hazerde şahlanan atlar vardır.

Mıgır coğrafya okumuştur. Mıgırın coğrafyadan notu ondur. Mıgır Cebelitarık boğazını, Everest tepesini bilmez. Fakat Mıgırın coğrafyadan notu ondur. Hazeri biliyor ya, kâfi.

— Mıgır, bana midye getir!.

— Mıgır, bana şarap getir!.

— Mıgır, senin coğrafyadan notun on!

— Mıgır, bugün Ankaradan dayım gelecek!.

Evet, bugün Ankaradan dayım gelecek!..

ESKİ ABONELERİMİZE

Abone defterimiz zıyaa uğradığından eski abonelerimizin adreslerini tekrar bildirmelerini rica ederiz.

"GÜN„ ünün yaşamasınını istiyorsanız abone olunuz ve tanıdıklarınıza tavsiye ediniz.

Müessisi: Esat Adil Müstecaplıoğlu
İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü:
Hasan Tanrıkut
Abone: Yıllığı ; 600, Altı aylığı; 300 Üç aylığı; 150 kuruş.
Adres ve Basıldığı yer : "GÜN„
Cağaloğlu Arkadaş Matbaası İstanbul

YAŞAMA FELSEFESİ

Yazan :

Fehmi Yazıcı

İNSAN Tabiatın bir parçası olarak fiziyoloji ilminin hudutları içerisinde bir tetkik konusudur ve bu ilme göre de iki esaslı insiyaka sahiptir. Bunlardan birisi nefsini korumak diğeri de neslini idamedir.

İnsan ayni zamanda sosyal bir varlıktır. Kendisini ihata eden sosyal şartların mahsulüdür. Modern pisikoloji bize; yemek, içmek, teneffüs etmek ve çiftleşmek gibi insanın beraberinde getirdiği bir takım insiyakları dışındaki bütün itiyatlarının kisbi olduğunu, harici tesirlerle kazanıldığını ispat etmiştir.

İnsanın kendisini ihata eden sosyal şartların mahsulü olması, bu şartların tesiri altında ve bunlara tabi olarak yaşaması onun cemiyette pasif bir durumda kalmasını gerekli kılmaz. O ayni zamanda bu şartları değiştirebilme kabiliyetinde olarak aktif (inkilâpçı) bir karaktere sahiptir. Binaenaleyh denilebilir ki insanın cemiyetteki durumunu tayin eden ne başlıbaşına sosyal sebeplerdir ve ne de idealist faşizan mütefekkirlerin iddia ettikleri gibi beraberinde getirgidi ırkî imtiyazlarıdır.

İnsanla sosyal tesirler arasında karşılıklı bir çatışmadır ki, insan piskolojisi ve tefekkürü bu karşılıklı tesirlere tâbi olarak daimî bir değişme halinde bulunur. Bu suretle insanlar kendilerini çevreleyen şartlara uygun bir yaşama felsefesine sahip olurlar.

İnsanların sahip oldukları bu yaşama felsefeleri; mevcut istihsal aletleri düzenine, insanların bunlarla olan münasebetlerine göre şekil alarak, cemiyette bir takım fikir ceryanlarının, hayata bakış ve ona mana veriş farklarının kavgası halinde, kendilerini cemiyete empoze etmeğe uğraşırlar Bu suretle hâkim sınıfın felsefesi o cemiyetin hâkim felsefesi olur.

Bir takım insanlar için hayat, dünya nimetlerinden azamî istifade etmektir. İnsan dünyaya bir kerre gelir ve insan ömrü çok kısadır. Bunu bir takım sosyal mücadelelerle yıpratmak bir budalalıktır. Ne yapıp yapıp bu kısa ömrü hoş geçirmeğe bakmalıdır. Bunun içinde müracaat edilecek her türlü hile ve vasıtalar meşrûdur. Zira, insan öldükten sonra söyleneceklerin hiç bir kıymeti yoktur. Esasen bunları işitmek imkânına da sahip olmıyacaktır. Yaşanılan hayatı, uhrevî hayata feda etmek ise bir safderunluktur. Benden sonra tufan...

Bu, cemiyetin bir takım imtiyazlara sahip insanlarının yaşama felsefesidir. Bu felsefeyi eski Yunanda Epikür inkişaf ettirmiştir. Osmanlı edebiyatı baştan aşağı bu felsefenin aksi ve terennümünden ibarettir.

Diğer bir takım yaşama felsefeleride vardır ki; yüksek sınıfların ve bunların yardakçı fikir adamlarının, onlar hesabına, mazlum sınıfları uyuşturmak, uyutmak ve inkilâpçı hareketleri önlemek için yaptıkları telkin ve tavsiyelerden ibarettir. Bunlardan iksine işaret edelim :

1 İnsan ömrü çok kısadır. Bu kısa ömrü hoş geçirmek için çalışmak ve didinmek manâsızdır. Dünyadaki bütün ceht ve gayretimiz ebedi saadeti, Ahıreti kıraat etmek için olmalıdır. Bunun için de günün acılarına tahammül etmeli ve onları hoş karşılamalıdır. Yaşamanın bu telâkkisi bir takım dın felsefelerinde sistemleştirilmiş haldedir. Dinler bu suretle tarihte, cemiyetin hürriyete, müsavata, daha iyi bir dünyaya olan akışını durdurmak için tefsir ve tahrif edilmiş bir vasıta olarak kullanılmıştır.

2 — Ne dünya için ve ne de öbir dünya için mücadele manâsızdır. Bir takım insanların gıpta ve kinine ve zulmüne maruz kalmaktansa hiç bir şeye karışmadan münzevi bir hayat sürmek ve tabiat ve cemiyet kanunlarına uyarak yaşamak en akıllı bir harekettir.

Bir takım insanlar da vardır ki hatta bunlardan bazıları maddî imkân içerisinde olasa dahi sosyal düzensizlikten ana ve babadan hayattan rahatsız ve müteessir olurlar. Bunların ekonomi ve sosyal ilimlerle meşgul olanları, bu sosyal düzensizliğin kök sebeplerine kadar giderek bu teessürlerini inkılâpçı bir şuurla birleştirirler. Bunlar için hayat ne dünya nimetlerinden azamî istifade etmektir ne Ahıreti garanti etmek için boş bir gayretten ibarettir ve ne de neme lâzımcı afyon kokan bir kölelik felsefesidir. Kül halinde insanlığın refahı için mücadele etmektir. Bu ayağımıza giydiğimiz ayakkabı ve sırtımızdaki elbise de, oturduğumuz apartmanların gömme banyo ve nikel musluklarında kul emeği bulunan rahatımızı borçlu olduğumuz işçilerin, has emeğini yediğimiz köylünün, insan cemiyetini mutlu kılmak için hayatlarını laborotuvar çalışmalarına vakfetmiş ilim mensuplarının içtimaî buhranlarda cemiyeti daha ileri bir cemiyet şekline kalbederek içtimaî çürüyüş ve çözülüşü öyleyen inkılâpçıların hayat felsefesidir.

Hürriyet ve günlük Emek

BAHSİNİ kısaca yapmak istediğim hürriyet, şu meşhur "ekmek kavgası„ nın zarurî olarak ortaya çıkardığı hürriyettir.

Yazan

Nasri Nihat

Kalemini yazı borsasının ihtiyaçlarına göre ayarlayan muharrir kafasında hürriyet daima tüllere sarılarak belirsiz bir dumanla örtülür. Bu demektir ki; bu nevi yazıcılar, realitedeki hüriyetin, yani maddî hayat şartlarının zaruret haline getirdiği hüriyetin tahakkukunu istemezler. Halk yığınlarının mücadele hakkını haykıran bu nevi hüriyet doğacak olursa şüphesiz ki karapazar kahramanlarının rahatları kaçar ve bunların hayat ideolojisini yapmakla vazifelenmiş kalem canbazları da kendi maişet tarzlarının değişeceğinden korkar ve dayandıkları menfaat desteklerinin yıkılacağından endişeye düşerler; bu suretle, akılla kavranılmaz ve hasselerle his edilmez "mutlak hüriyet„ in hüner çenberleri arasında metafizik taklalar atarak klavnesk maskaralıklarla efendilerini memnun etmeğe çalışırlar: hürriyet bir mefhumdan ibarettir; mefhum ise realite demek değildir; şu halde hüriyet fikir de olabilir, fakat hayatta yoktur.

Biz bu şebek şaklabanlığının kastettiği şeyin hayattaki hakiki manasına bakalım:

"İş„ ile değil "para„ ile para yapanların kârları artık hürriyetin maddî varlığı da iğrenç yüzlerin maskelerini söken korkunç bir pençe gibi istenilmez olur.

Nitekim vaktile istibdat düşmanı Namık Kemâlden intikal eden hürriyet mefhumu meşrutiyet başlangıcında "adalet, müsavat, ühüvvet„ gibi üç insanlık fikrinin sehpasında yükselirken sonradan bu memlekette, bir daha verilmemek üzere "ihtikâr, kara kuvvet ve harp„ sehpası üzerinde sallandırıldı.

Fakat bu gün geçmişin bu cinsten kanlı maceralarını değişmez bir cemiyet vakası olarak hüriyetin önüne perde gibi çekmek isteyenler aldanırlar. Zira yurd davamız için bir habbe iztirap çekmemiş ve vurguncuların ve nehirler gibi taşan servetlerile vatan hisleri gevşemez istismarcıların fikir mümessilliğini yapan yazıcıların hak ve hüriyet isteyen çalışkan kitlelere karşı nefret besleyerek hüriyeti inkâr ve var olamayağını iddia etmekle sosyal tekâmülün tekerleklerini

(Devamı 6 ıncı sahifede)

Sosyal Bünyemiz üzerine Gayri Siyasî Düşünceler

III

BİZİM bugünkü durumumuz Osmanlılardan arta kalan ruhla Avrupadan iktibas edilen *şekil*'in, bu iki muazzam tezadın çarpışmasından doğan bir buhran ve intikal devrinin sonudur.

Bunun açık misalini tam Avrupaî bir *şekil* olan anayasa ile, hayatımız arasında hüküm süren tezadda görebiliriz. Hemen ilâve edelim ki bu hal mutlak sosyal determinizmin baskısı altında cereyan eden bir hadise olmayıp şarklı (muhafazakâr) ruhun, garplı (ileri) zihniyete karşı giriştiği son bir mukavemet tecrübesidir. Sarih olarak tanzimattan beri süren Avrupalılaşma hareketlerimiz bugün - asıl sosyal zaruret buradadır - olgun meyvelerini ver ek üzere bulunuyor. Garptan iktibas edilen *şekil*'in üzerinde yeni ruh doğmuştur. Nasıl, şuur bedenin maddî yapısı üzerinde yükseliyorsa cemiyetin mücerret görünüşü demek olan sosyal zihniyet de öylece sosyal şeklin (sosyal müşahhasın) üzerinde yükselir. İnkilâbımızı tenkit ederek : (Asıl ruh inkilâbı yapmalı, şekil hiçtir) diyenler sosyal ruh dedikleri şeyin havada meydana gelebileceğine inananlardır. Halbuki cemiyetin üst yapısı (berikilerin sosyal ruh dedikleri budur.) Müşahhas maddi bir temel üzerinde meydana gelebilir. Evet Atatürk bir şekil inkilâbı yaptı, Çünki ruh el ile tutulur, programla elde edilir şey değildir. O bir *netice*'dir. Atatürk inkilâpla sebepleri (müşahhas maddiyi) verdi. Bu *sebepler* pek tabiî olarak neticeyi (mücerred maddiyi) getirecekti.

Atatürk garplı teşkilâtı vücuda getirmek ve şarklı teşkilâtı ortadan kaldırmak suretile şarklı zihniyeti bütün kuvvet ve aktivitesini gaybetmiş bir hale soktu. Havada, bedensiz bir şuur baki kalamıyacağı gibi, teşkilât ve kadrolarını gaybeden bir sosyal zihniyet te bakî kalamaz. Ancak bir müddet ferdî hafıza ve itiyatlarda bırakmış olduğu derin izlerle yeni sosyal gidişe mukavemet etmeğe çalışır. Halbuki aralarında muazzam bir fark var : İkincisi ferdi hafıza ve itiyatlarda devam eden bir hatıra, bir imaj, bir romantizm; berikí bütün cemiyette reel temellere dayanarak ve aktif, sosyal bir kuvvet olmak hüküm sürer.

Şu halde bugünkü gerçek çehremiz şarklı zihniyeti muhafaza eden bazı ferdlerin, garplı teşkilâttan da bir türlü vaz geçilemiyeceğini anlamış, ve ikisini yanyana yürütmek istemelerinden doğan gayri tabiî bir çehredir. Muhtelif işlerimizde görünen başarısızlıklar, kararlarımızdaki isabetsizlikler ve iyi niyete rağmen işi beceremeyiş bundandır. Bugün şahit olduğumuz sosyal tenkit ve hiciv şekil bakımından olduğu kadar ruh bakımından da *yeni* olanların ruhca eski olanlara karşı giriştiği bir mücadelenin ifadesidir.

Tanzimat garplı şekilleri alırken, şarklı olanlarını da bırakıyordu. Böylece ikisinin de sosyal birer aktivite olarak çarpışmasına meydan veriyordu. O zaman iki çeşit sosyal zihniyet vardı. Yani şarklı zihniyet henüz ferdî şuurlara inhisar eden bir hatıra ve imaj halinde değildi, cemiyette müşahhas yapısı devam ediyordu. Şu halde o, bu devirde bir kuvvet idi. Atatürk şarklı teşkilâtı ortadan kaldırınca şarklı zihniyet ferdin fantezisine inhisar etti. Günümüzün meselesi tamamile garplı olan yeni teşkilâtın kendilerini Osmanlı zihniyetinin tesirlerinden kurtaramayanları artık kabul edememesi, kendine ait zihniyeti yaratmış olmasıdır. — SON

H. Tanrıkut

Hürriyet ve ekmek

geri çevirmeğe muvaffak olamayacaklardır. Her şeye rağmen hür fikrin serdengeçtiler kervanı yürüyor ve durdurmak için ona uzanacak kollar boşuna çırpınıyor.

Biz iddia ediyoruz ki, sabun köpüklerinden üfürülerek kabartılan ve buhar tamasile hamam kubbelerinde anide sönüveren şeffaf balonlar gibi hürriyet cemiyetin gök kubbesinde birdenbire gaip olan bir nesne değildir. Hüriyet devam eden tarihî bir kategoridir. Onu ne Bastil kalesi, ne Magosa zindanı, ne de Berlin'in kanlı Moabit hapisanes öldüremedi.

Bu günün dünyasında totaliter kültür istiptadının zincirlerini kıran halk yığınları daha iyi yaşamak ve ve daha yüksek bir insanlık seviyesine kavuşmak heyecaniyle hüriyet bayrağı altında toplanıyor. Zira; hüriyet yalnızca insan haysiyetinin ve vatandaşlık idrâkinin bir şartı olmakla kalmamış aynı zamanda insanlıktaki maddî yaşayış imkânının maişet tarzının ve kısaca günlük ekmek temininin baş şartı olmuştur.

Başmakaleden devam

rübelerinin formülleştirdiği bütün doktrinler orada serbestce ve karşılıklı saygı ve ilmî tolerans şartları içinde göz geçirilir. öğrenilir ve öğretilir. Bir üniversite ancak bu vasıflarıyladır ki modern dünyanın Üniversitelilere adile değerlettirdiği payeye kavuşabilir. Yoksa, ara sıra bizde söylenmesi adet olduğu üzere "falan dokturine falan idaolojiye kapılanmız kapalıdır" gibi serbest düşünüş ve arayış metodunu açıktan açığa inkâra kalkışmakta devam ettikçe ne üniversitelerimiz birer Universite Libre" halini alabilir, ne de üniversitelilerimiz de ilim zihniyeti ve dünya kültür çapı teşekkül edebilir.

En büyük Amerikan demokrat [ve yurdseveri Abraham Linkolen "hür olan her memleket benim vatanımdır" diyor. Bu idealist samimiyet ve namuskârlığın bir benzerini de ilmin yüzlerce yıldır bütün dünyaya karşı tekrarladığı ve "benim vatanım ancak hür olan üniversitelidere" diye haykırdığı her halde işitmeyen ve bilmeyen kalmamıştır.

Türk üniversitelerini, hür düşünüş ve hür yaşayış gayemizin birer sembolü ve türk demokrasisinin birer temel taşı haline gelmiş görmek, bizler için yalnız tatlı bir arzu değil, haklı bir istek ve millî bir davadır.

CÜZDAN : Dolusu maymuncuk yerine geçer. Boşu hiç bir işe yaramaz.

DEMOKRAT PARTİ : Tövbekârlar kulübü ki, ancak günah çıkartmak isteyenlere açıktır.

İLKOKUL : Millî kurtuluş ordusunun hazırlık kampı. Henüz bir buçuk milyon köylü çocuğu bu şerefli hizmetten mahrumdur.

KARA BORSA : Yoksulların ve öksüzlerin karın ağrısı.

KORKAK : Bir baş soğan için adam öldürebildiği halde en mukaddes hakkını aramaktan çekinen alçak.

KORKU : İnsan cinnetinin mezar taşı.

KURUÇEŞME : Son günlerde bir katil kahramanının namına dikilen acaib bir abide.

MASAL : Çocuklara mahsus kuş tüyünden yatak.

MARTAVAL : Mecmua sahibi meşhur bir şeirimizin kaleminden çıkan sesler ve mensur nameler.

MUHTARLIK : Bayezit mahallesindeki rektörün müstakbel rütbe ve payesi.

SIRA SELVİ: Servileri sökülüp yerlerine apartman ağacı dikilen meşhur bir sokak.

SİNEMA : Perdeperestlik mezhebinin mükellef mabetlerine verilen isim. Bu mezhep mensupları ibadetlerini umumuyetle gizli ve karanlıkta yaparlar.

TALİMHANE : Bu meydanda eskiden canbazhaneler kurulur fakir ve fıkara eğlenirdi. Şimdi de her metre murabbaına bir bezik ve poker masası kurulup zenginler eğlenmektedir.

* *

Suçlar Üzerine incelemeler

II

* Köylü ve şehirli mahkûm yekûnlarının köy ve şehirli nüfuslarına göre nisbeti şöyledir:

Yıllar	Binde Köylerde	Binde Şehirlerde
1935	23	70
1940	39	104

Demek oluyor ki 1940 yılında bin köylüden 39 u ve her bin şehirlid n 104 ü suç işleyip mahkûm olmuştur.

* Mahkûmiyetlerin ağır ve hafif cezalı oluşlarına göre köy'ü ve şehirliler durumu şöyledir:

Ağırcezalı suçlar

Yıllar	köylerde	şehirlerde
1935	10012	7513
1936	14543	10967
1937	15492	14520
1938	19312	12911
1939	19742	12234
1940	18319	13415
1941	18046	15502
1942	19453	23811
Yekûnlar	134919	110873

Hafif cezalı suçlar

Yıllar	köylerde	şehirlerde
1935	17184	18874
1936	21781	32 92
19 7	22355	32449
1938	23209	25710
1939	31124	30957
1940	35645	29186
1941	32411	26317
1942	27811	23312
Yekûnlar	211531	19497

Sekiz senenin vasatileri:

Ağırcezalı

Köylerde	şehirlerde
16865	13859

Hafif cezalı

Köylerde	şehirlerde
26441	27433

Şu halde bu rakkamları köylü ve şehirli nüfuslarına nisbet edersek köylülerin takriben binde 12 si şehirlilerin binde 32 sı ağır cezalı, keza köylülerin binde 19 zu şehirlilerin ise binde 70 i hafif cezalı suç işlemişlerdir.

(TÜRK HİCVİ TARİHİ) nden ÖRNEKLER

TEKERLEME

Kürt Ali

XVIII nci asır

Nesin medhedeyim Abdi Paşanın,
Üçyüz fincanı var donundan gayrı,
Altıyüz mahbuba mührün basmış
Çiftten, değirmenden, düğenden gayrı

Üçyüz davarı var cümlesi aygır
Ardına uydurmuş elli, altmış beygir
Dörtyüz hurisi var, beşyüz timur kız
Ensesinde gezen tanıdan gayrı

Üçyüz yiğit ekinin biçer
Dörtyüz iğidi var, kahvesin içer
Günde odasından on paşa geçer
Aralıkta gelip gidenden gayri

Seksen araba var dağdan aşırır
Üçyüz yiğidi var darı devşirir
Beşyüz cariyesi yar manca pişirir
Pancar dikip, kobak soyandan gayri

Furtayle şehre gönderir anasın
Altıyüz usta yapar evin binasın
Altıyüz çoban güder tobay desin
Develerde kaval çalar çobandan gayri

Kürt Alim eder sözlerin haktır
İnanın yarenler furtası çoktur
Böyle oğursuzun bir şeyi yoktur
Söyleyip yürüdüğü yalandan gayri.

NOT : Tenkitli bir (Türk Hicvi Tarihi) üzerinde çalışıyorum. 13-20 inci asırların manzum, mensur bütün hicivlerini toplamağa çalıştım. Bunları sosyal ve sosyolojik bir tahlile tabi tutarak devirlerile münasebetlerini belirtmek istedim. Mümkün olduğu zaman da batı hicivlerile mukayese ettim. Halkımızın demokratik temayüllerini belirten bu hicivlerin bugünü yakından ilgilendirmeşi tabiîdir.

H. TANRIKUT

Amerikan Sendikalizmi

raat işçilerinin, hizmetçilerin, hastahane mensuplarının, klise ve mektep hademelerinin federasyonlara girmediklerini ve kanunun himayesini haiz olmadıklarını söylemeliyiz.

Amerikan endüstrisinde bugün sahipler, işciler ve hükümet arasında dostane münasebetlerin hüküm sürdüğü söylenebilir. [1] Bu ahenkli ve dostane münasebetler müzakere masası başında kollektif iş birliği zihniyeti ile temin edilmiştir. Alınan neticeler işçilerle fabrika sahipleri arasında bir mukavele hükmündedir. Bu mukavelelerle her iki tarafın hak, vazife ve mesuliyetleri açıkça tesbit edilmiştir. Mukavele muayyen bir zaman - umumiyetle bir yıl - için muteberdır.

* * *

Faşist memleketlerde bir azlığın elebaşıları mahbus, cinayetlerle yahut sürgün korkularile dolu bir hayat yaşatırlar, halkın tenkid ve muhalefetine yer vermezler. Millî kuvvetin başlıca temelini fikir hürriyetinin teşkil ettiği bir demokrasiye göre, fikir ayrılıkları, muhalefet bütün dünyadaa çıkca meydana vurulabilmelidir. Harp sırasında demokratik sistemin bütün kuvvetini buradan aldığı ve -tam bir hakikat olarak söylenebilir. - müthiş surette sağlam olduğu isbat edilmiştir.

Müstakil bir sınıfı - işçi, çifçi, küçük esnaf - temsil edecek bir siyasi parti kurmak teşebbüsü Amerikada her zaman muvaffakiyetsizliğe uğramıştır.

Bunun sebebini Amerikanın sınıf esasına dayanmıyan çift partili sisteminde aramalıdır. Bazı işçi liderleri cumhuriyetci adayları desteklerler; diğer bir kısmı aynı seçim senesinde demokrat adaylar için mücadele ederler. Bununla beraber birliklerin siyasi faaliyeti gayri resmi olarak tesir gurupları ortaya çıkarır. Son zamanlarda - millî bünyede bu cinsten ilk resmi gurup olmak üzere - teşekkül eden C L O nun siyasi faaliyetler komitesi, âzalarına siyasi bir proğramın esaslarını vermiştir. O, işci faaliyetlerine müzaheret eden mahallî ve millî adayları desteklemekle gayelerine erişmeği deniyor. Amerikan umumi efkârının durumuna uygun olarak işci birlikleri de son yıllarda - on yahut yirmi yıl evvelki durumun tam aksine olarak - yeni bir olgunluk; geniş ve milletler arası bir noktai nazar kazanmış bulunuyor. Şimdi, bütün organize işcilerin liderleri sulh masasındaki yerlerini ve bütün kadın, erkeklerin menfaatine uygun bir sosyal emniyet sistemi için konuşuyorlar. Gerek A F L ve gerekse C L O nun harp sonrası hakkında proğramları vardır. 1943 İkinciteşrininde C L O toplantısında şu sözler söylenmiştir :

"... Esas maksat ve başlıca prensibimiz milletler arası işci kolaborasyonunu temin ve istihsal etmektir. Bu, işci ittihadını kaynaştırmaktan ibaret olan acil ve zaruri bir ihtiyaçtır.„

Naklen ve kısaltarak çeviren
Hasan TANRIKUT

(1) Bu yazı Amerikada son büyük grevlerden önce yazılmıştır. - Mütercim.

GÜN
Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

RAKAMLAR-GERÇEKLER

**1940 yılında en fazla zeytinyağı istihsal etmiş memleketler şunlardır:*

Memleket	Ton
İspanya	185000
Portekiz	159950
Yunanistan	77600
Portekiz	37900
Türkiye	33750
Tunus	20500

** 1941 yılındaki nufus artışı en yüksek olan milletler (binde hesabile)*

Memleket	artış
Filistin	22.2
Japonya	14.5
Kanada	12.3
Holanda	10.8
Bulgaristan	8.8

** Yine aynı yılın binde hesabiyle ortalama ölüm nisbeti en fazla olan milletler:*

Macaristan	18.9
İspanya	18.6
Fransa	17.4
Filistin	16.3
Japonya	15.4

** Bir yaşına kadar olan süt çocukları arasında 1940 yılındaki en yüksek ölüm nisbeti binde hesabiyle:*

Memleket	ölüm
Romanya	189
Bulgaristan	1[illegible]6
Macaristan	134
Filistin	127
İspanya	109

** 1941 yılında en yüksek doğum nisbetleri:*

	Binde
Filistin	[illegible]8.5
Japonya	29.9
Kanada	22.3
Bulgaristan	21.3
İtalya	20.8

* *

Genç Kalemler

Ahmet Onbaşı

Ben, Davaslı toprak çocuğu
Vatan ne demektir bilirim..
Dağları, nehirleri, insanlarıyla
Memleketi sevmek;
Anasını, babasını, kardeşlerini
Sevgili toprağa emanet edip te
Vazifeye gönül vermek
Ne demekir, bilirim!..
Sırtımda aba, sürülerimin başında,
Nazilli fabrikasının makine gürültüleri
arasında,
Silâh omuzda, rahatta
Alev alev Davas tutuştu başımda,
Kasabamın ç[illegible]mları, ırmakları, dostları
Yalansız sevdiklerinden midir, nedir,
Daha güzel olan kızları...

***

Silâh tatan eller yine sapan da tatabilir,
Çark çevirebilir, yordım edebilir,
sevebilir diyorlar;
Ne kadar uzak olsa da hayallerim
Tükenmez ümidim var!...

Nusret K. OTYAM

> **Gün, okuyucularının gösterdiği ilgi ve yakınlığa bir karşılık olmak üzere sahife adedini arttırmaya, daha cazip ve daha kaliteli çıkmaya karar vermiştir. İçinde bulunduğumuz maddi ve teknik zorlukları alt edebi[illegible]irsek bu kararımızı derhal tatbike çalışacağız.**

Küçük Ansiklopedi

Sendikalizm: Sendika meslek cemiyetlerini ahlâkî, ictimaî ve iktisadî teskilâtın bir temeli kılmak isteyen ihtilâlcı ve tesanüdcü doktrin Sendikalizm Fransada ve İtalyada doğdu, Sonra sınaî istihsal yapan bütün memleketlere yayıldı.

Fránsada işçiler Prudon'un kooperatifci ve teavüncü nüfuzu altında kaldılar, fakat sonra 1870 ve 1880 kongrelerinde açıkca ihtilâlci kesilerek iş sandığı ve federasyon kurdular. Daha sonra bu federasyon konfederasyon şeklini alarak beynelmilelleşti. Sendikalistler islâhatı reddederek katî bir hareketle umumi bir grev, proletarya haklarının kurtarılması, gündeliğin kaldırılması, kapitalist patronluğun yok edilmesi davasındadırlar Sendikalistlerde sosyalistler gibi sınıf kavgaları prensibini kabul etmekle beraber kendilerini her hangi bir siyasî partiye bağlamak istemeyorlar. Tamamile meslekî bir teşkilât olan «umumî iş konfederasyonu» kendisini yalnız iktisadî sahada tutarak mukavemet ve muhalefet sendikalarını, birer istihsal sendikası haline getirmek isteyordu. Rus ihtilâlinden sonra bolşeviklerin emirlerini reddeder k derhal «mutedil sendikalist kuvvetler partisi» ni kurdu Fakat ekstremist ihtilâlci komiteleri teşekkül ederek Moskova enternasyonali ile Amsterdam enternasyonali arasındaki mücadele bu komitelerce yürütüldü.

İkinci dünya harbinin sonunda kurulan beynelmilel sendikalar federasyonunun nasıl bir gelişme göstereceği siyasî aksyonlara ne nisbette iştirâk edeceği şimdiki halde pek belli değildir.

Sendika: Azasının müşterek menfaatlerini korumak için kurulan topluluklar. Bu menfaatlerin gayet çok ve çeşitli oluşu birbirinden farklı sendıkaların kuruluşunu icap ettirmiştir.

İdealizm: Benliği tebarüz ettiren şeylerin müşahhas hakikatini inkâr ederek ancak «fikir»i kabul eden felsefî doktrin. Zıddı realizm. dir

* *

"GÜN„ ün FIKRASI

Hükmü Karakuşi

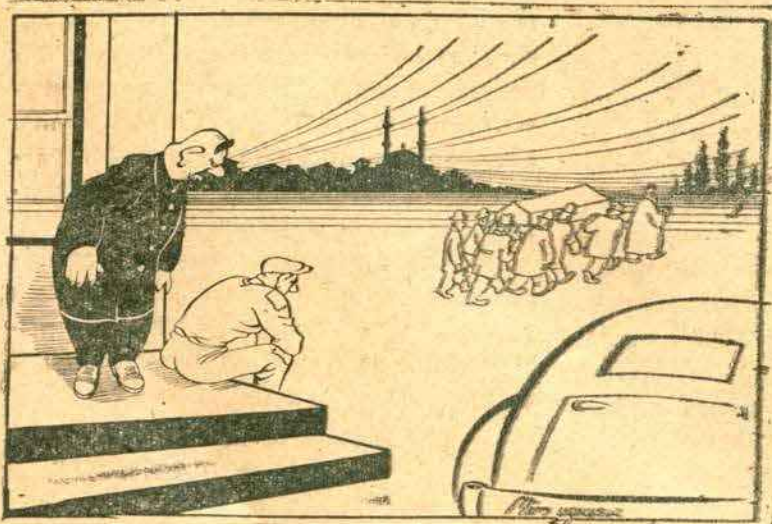
Mısır Kadılarından meşhur Karakuş'a bir gün iki adam gelmiş biri:

— Bizim, demiş bir devemız vardı. dörtte üçü benim dörtte biri de "ortağını göstererek„ onun dedi.

O, deveyi otlatmağa götürdü. Deve batağa saplanıp boğuldu. Hissemi tazmin etsin:

Karakuş beş dakika sonra şu hükmü vermiş:

— Tazminatı devenin dörtte üçüne sahip olan verecektir. Çünki devenin dörtte üçü ağır basmasaydı dörtte biri bu felâkete uğramazdı!..

— Geldi gitti, geldi gitti, her seferinde inceliyeceğiz dediler...

— Sonra ?

— Sonrası, adamcağız ince hastalığa tutuldu ve öldü gitti..